

AKTSIASELTSI A.L.A.R.A. nõukogu aruanne

AS-i 2021. majandusaasta aruande kohta esitamiseks üldkoosolekule

AS A.L.A.R.A. nõukogu, koosseisus Jane Paju (esimees), Merilin-Siret Sahku ja Riina Aasa esitab üldkoosolekule kinnitamiseks AS A.L.A.R.A. 2021. majandusaasta aruande ja kasumi jaotamise ettepaneku.

AS A.L.A.R.A. põhitegevuseks on Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ja saastusest puhastamine, radioaktiivsete jäätmete käitlemise alaste projektide väljatöötamine ja rakendamine ning Eestis tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja ladustamine.

Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamise, omanikuta kiirgusallikate ohutustamiseks valmisoleku ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise teenuste teostamiseks on riigieelarves ettenähtud sihtotstarbeline toetus, kusjuures 2021. aastal oli toetus riigieelarvest 627 999 eurot.

Ülejäänud tulu saadi peamiselt teistes ettevõtetes, tervishoiu- ja teadusasutustes tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja ladustamise eest kokku 69 088 eurot.

AS A.L.A.R.A. omab kiirgustegevuslube, mille alusel on tal Eestis ainuõigus kiirgustegevuseks Paldiski endisel tuumaobjektidel (loa kehtivusega kuni 24.05.2026. a.) ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas (loa kehtivusega kuni 01.03.2023. a.). Samuti omab AS luba radioaktiivse aine riigisiseseks veoks (loa kehtivusega kuni 19.11.2025. a.) ning taotlemisel on luba ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamiseks.

AS A.L.A.R.A. kõik aktsiad kuuluvad riigile, aktsiaselts on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas.

2021. aastal olulisemateks töödeks olid:

1. Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine, sh. nende kiirgusohutuse ning turvalisuse tagamine.
2. Radioaktiivselt saastatud rajatiste desaktiveerimis-, demontaaži- jms. tööde teostamine Paldiski ja Tammiku objektidel:
 - 2.1. Radioaktiivsete jäätmete käitlemine. Käideldud on teistelt asutustelt vastu võetud radioaktiivseid jäätmeid ja eesmärgiga jäätmete mahtu vähendada on kiirgusuuringud ja saastusest puhastamine tehtud mahus 2,76 tonni. Alustatud on Paldiski vahehoidlas asuvate jäätmepakendite kontrolliga vastavalt keskkonnaministri 04.10.2016. a. määruse nr 34 "Radioaktiivsete jäätmete klassifikatsioon, registreerimise, käitlemise ja üleandmise nõuded ning radioaktiivsete jäätmete pakendi vastavusnäitajad" paragrahv 8 lõikele 7. Kokku kontrolliti 255 raudbetoon- ja metallkonteinerit. Jäätmepakendite kontroll jätkub 2022. aastal. Lisaks jätkati ladustatavate jäätmepakendite (kokku 345 tk)

gammasppektromeetrilise iseloomustamisega vastavalt Keskkonnaametiga kooskõlastatud meetodikale. Iseloomustamisega selgitati välja igas pakendis ladustatud jäätmete täpsem isotoobiline koostis ja aktiivsus, mis on aluseks näiteks nende jäätmete hilisema lõppladustamise viisi valikul. 2021. aastal võeti radioaktiivseid jäätmeid vastu kümnele asutuselt (peamiselt tööstusettevõtetel, tervishoiu- ja teadusasutused). Nendeks jäätmeteks olid kinnised kiirgusallikad, radioaktiivset ainet sisaldavad suitsuandurid, radioaktiivselt saastunud vanametall, vaesestatud uraanist varjestuselemendid jne. (kokku 162 kiirgusallikat).

Eelpool nimetatud inimese tervisele ja ümbritsevale keskkonnale ohtlikud ning seetõttu käitlemist vajanud jäätmed on käitlustööde tulemusena ohustatud.

2.2. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla likvideerimine. Jätkus Tammiku hoidlast aastatel 2009 kuni 2011 toodud eelsorteeritud jäätmete käitlemine ja ladustamine. Jätkati hoidla dekomissioneerimistöödega (saastusest puhastamise ja lammutamisega), sh. jätkati kiirgusohutushinnangu koostamisega, mis on vajalik hoidla ja selle territooriumi vabastamiseks kiirgusohutuse nõuete kohaldamisest.

3. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamine ja selleks vajaliku valmisoleku tagamine. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamiseks loodud 13/7 (13 tundi päevas, 7 päeva nädalas) valmisolek seisneb kiirgustöötajate operatiivses valmisolekus allikate transpordiks, käitlemiseks ja ladustamiseks Paldiski radioaktiivsete jäätmete vahehoidlas. Valmisolek hõlmab igapäevaselt ajavahemikku 8.00 – 21.00, millal vähemalt üks AS-i esindav kiirgustöötaja on kättesaadav mobiiltelefoni teel päästeasutusele vms organisatsioonile (Keskkonnaamet, Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet jne.), kes on omanikuta kiirgusallika avastanud. Kokku ohustati 128 kiirgusallikat.

4. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamine. Tööde täitmiseks korraldati kolm riigihanget:

4.1. Riigihanke „Eriplaneeringu koostamise ja mõjude hindamise aluseks olevate uuringute tellimine“ tulemusel sõlmiti hankeleping 13.10.2021. a. Alustatud on eriplaneeringu koostamise ja mõjude hindamise aluseks olevate uuringute läbiviimisega – uuringute avakoosolek toimus 26.10.2021. a., alustatud on taustaandmete kogumisega ja uuringute läbiviijate poolt esitatud küsimustele vastamisega, valminud on Paldiski objekti, kui ühe potentsiaalse ja juba teada oleva lõpphoidla võimaliku asukoha, geofüüsikaliste uuringute aruanne ning alustatud on ettevalmistavate tegevustega ehitusgeoloogilise uuringu läbiviimiseks Paldiski objektis.

4.2. Riigihanke „Eriplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiaga rajamiseks sobivaima asukoha leidmiseks“ tulemusel sõlmiti hankeleping 13.10.2021. a. Alustatud on eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamisega – alustatud on kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamisega.

4.3. Riigihanke „Radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiaga kommunikatsioonistrateegia koostamine ja kommunikatsiooniteenuste tellimine (Keskkonnaministeerium)“ tulemusel sõlmiti hankeleping 22.10.2021. a. Alustatud on kommunikatsiooniteenuse osutamisega - alustatud on kommunikatsioonistrateegia aastani 2040, lühiajalise kommunikatsiooniplaani ning Paldiski objekti virtuaaltuuri ja droonivideo koostamisega.

5. Jätkati saastunud metallijäätmete sulatamise ettevalmistavate tegevustega. Töö täitmiseks on kavas korraldada kolm riigihanget:

5.1. Valmisid riigihanke „Radioaktiivselt saastunud metallijäätmete käitlusteenuse tellimine“ alusdokumendid, sh. teostati turu-uuring riigihangete seaduse § 10 tähenduses. Turu-uuringus küsiti ettevõtjalt tagasiside hanke eeldatava maksumuse realistlikkuse, täitmise tähtaegade ja jäätmete käitlemise tulemusel saadava jäätmete kaalu vähenduse kohta. Alustati saastunud metallijäätmete täiendava sorteerimise, kiirgusuuringute ja tükeldamisega vastavalt eelnimetatud riigihanke turu-uuringu käigus ettevõtjalt saadud soovitudele.

5.2. Valmisid riigihanke „Radioaktiivsete jäätmete betoonkonteinerite ost“ alusdokumendid, sh. teostati turu-uuring riigihangete seaduse § 10 tähenduses. Turu-uuringus küsiti ettevõtjalt tagasiside hanke eeldatava maksumuse realistlikkuse ja täitmise tähtaja kohta.

5.3. Koostati kontsentreeritud tagastatavate radioaktiivsete jäätmete betoneerimiseks vajaliku betoonisõlme soetamiseks korraldatava riigihanke alusdokumentide tehniline kirjeldus.

6. Jätkati ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamisega (keskuse ruumi rekonstrueerimine, gammamõõteseadmete kalibreerimise süsteemi ja keskuse üldiseks toimimiseks vajalike abiseadmete soetamine ning kiirgustegevusloa taotluse täiendamine ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamiseks).

Eesti teistelt ettevõtelt, tervishoiu- ja teadusasutustelt radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja vaheladustamise eest laekus 43 495 eurot ning jäätmete transpordi eest 2 909 eurot.

Omanikuta kiirgusallikate transpordi, käitlemise ja vaheladustamise eest perioodil 01.01.2019 – 30.06.2021 laekus 2021. aastal 11 226 eurot.

Investeeringud

2021. aasta investeeringuna jätkati kalibreerimiskeskuse ruumi rekonstrueerimisega, milleks kasutati 2 085 eurot.

Majandustulemustest

2021. aasta eelarves planeeriti kasumiks sihtfinantseerimise brutomeetodi korral (tulud arvestavad Agentuuri mitterahalist toetust kalibreerimiskeskuse rajamiseks) 222 073 eurot. Sihtfinantseerimise netomeetodi korral (tulud ei arvesta Agentuuri mitterahalist toetust kalibreerimiskeskuse rajamiseks) oli planeeritav kahjum 23 601 eurot. Majandusaasta lõppes 63 401 euro suuruse kasumiga, mis oli tingitud kahest asjaolust:

- toetust 245 674 eurot Agentuurilt ei saadud. Gammamõõteseadmete kalibreerimise süsteemi tarnimise eelduseks on süsteemi valmimise järgne testimine tootja tehes. Neljandas kvartalis 2021 toimus testimine tootjast tingitud probleemide tõttu vaid osaliselt, mistõttu polnud süsteemi võimalik Eestisse tarnida. Testimine jätkub ja süsteem tarnitakse 2022. aastal ning vastav toetus on planeeritud uuesti AS-i 2022. aasta eelarvesse.
- planeeritust suurem müügitulu (kokku 69 088 eurot) seoses kavandatust suuremas mahus radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja vaheladustamisega.

AS A.L.A.R.A. nõukogu on kolme liikmeline. 2021. aastal oli nõukogu koosseis järgmine: Jane Paju (esimees), Merilin-Siret Sahku ja Riina Aasa.

2021. aastal toimus viis nõukogu koosolekut. Nõukogu on heaks kiitnud 2021. majandusaasta aruande, kinnitanud äriühingu 2022. aasta eelarve ja osalenud teiste äriühingut puudutavate küsimuste lahendamisel, mida kajastavad nõukogu koosolekute protokollid.

Nõukogu liikmete tasud 2021. aastal olid:

Jane Paju – 4 800 eurot;

Merilin-Siret Sahku – 2 400 eurot;

Riina Aasa – 2 400 eurot;

Nõukogu liikmete tasud kokku 2021. aastal olid 9 600 eurot.

Äriühingu igapäevast majandustegevust juhtis perioodil 01.01.2021 kuni 31.12.2021 juhataja Joel Valge. 2021. aastal oli äriühingu töötajate arv 10. Juhataja Joel Valge tasu 2021. aastal oli 52 000 eurot.

Nõukogu hindab juhataja tegevuse väga heaks. 2021. aasta eelarve ja tegevuskava on täidetud. Eraldi väärrib märkimist:

1. läbirääkimiste tulemusel Keskkonnaministeeriumiga suurendati Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamise projektide rahastamise mahtu 7,555 miljonilt eurot 8,559 miljoni euroni ning lisades uue tegevusena kommunikatsiooniteenuse komponendi eesmärgiga tutvustada avalikkusele proaktiivselt ja selgelt projektide eesmärgi, tegevusi ning nende tulemusi. Projektide täitmiseks kasutatakse 85% Euroopa Liidu perioodi 2014-2020 struktuuritoetuste ja 15% SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendeid.
2. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamise projektide täitmisega alustamine, milleks korraldati edukalt kolm riigihanget uuringute läbiviimiseks, eriplaneeringu koostamiseks ja mõju hindamiseks ning kommunikatsiooniteenuse tellimiseks.
3. hea koostöö Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuuriga, mille tulemusel Agentuur eraldas rahalised vahendid ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamise kolmanda osa – keskuse üldiseks toimimiseks vajalike abiseadmete (näiteks elektromeeter, fantoomid, keskuse temperatuuri, rõhu ja niiskuse mõõteseadete jne.) soetamiseks mahus 37 620 eurot.
4. hea koostöö Ameerika Ühendriikide Energeetikaministeeriumiga, mille tulemusel eraldati turvasüsteemide programmist GTRI (*ingl* Global Threat Reduction Initiative) vahendid kuni 29 451,34 eurot koos käibemaksuga Paldiski objekti olemasolevate valveseadmete väljavahetamiseks kaasaegsemate seadmete vastu eesmärgiga tõsta objekti turvasüsteemide küberturvalisust.

AS A.L.A.R.A. eelmiste perioodide jaotamata kasum seisuga 31.12.2021 on 403 354 eurot.

Nõukogu toetab juhatuse ettepanekut kinnitada 2021. aasta kasum 63 401 eurot, millest 3 170 eurot jaotada eraldisena reservkapitali ja jätta vaba omakapitali summas 463 585 eurot jaotamata.

Võimaliku hädaolukorra likvideerimiseks on vajalik reserv, mis oleks vajalik võimaliku kiirgushädaolukorra lahendamiseks¹ Paldiski endisel tuumaobjektil ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas, seoses AS-i (kiirgus)tegevusega, mille maksumus ekspert hinnangu alusel sõltuvalt hädaolukorra spetsiifikast võib ulatuda kuni 1,8 miljoni euroni. Võimaliku saastuse leviku kiireks piiramiseks on reeglina vajalikud kohesed meetmed, mis võivad eeldada ka koheseid kulusid materjalide, seadmete vms. soetamiseks. Omamata reservi vähemalt 500 000 eurot ei pruugi AS suuta vajalikul määral hädaolukorda likvideerida.

AS-l on kiirgustegevusloa Paldiski endise tuumaobjekti saastusest puhastamiseks ja radioaktiivsete jäätmete vaheladustamiseks ning Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla ohutustamiseks. Mõlemal objektil toimub kiirgusseaduse paragrahvi 34 lõike 2 mõistes suure ohuga kiirgustegevus.

Plaanid 2022. aastaks

2022. aastal on AS-l plaanis teostada järgmised olulisemad tööd, mis on vajalikud Paldiski ja Tammiku objektide haldamiseks ning projektide täitmiseks:

1. Paldiski endise tuumaobjekti haldamine ja selle ohutuse ning turvalisuse tagamine.
2. Paldiski objekti radioaktiivsete jäätmete käitlemise alaste varasemate projektide täitmisel kogutud jäätmete täiendavad kiirgusuuringud ja saastusest puhastamine ning teistelt asutustelt vastu võetud radioaktiivsete jäätmete käitlemine.
3. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ja selle ohutuse ning turvalisuse tagamine.
4. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla likvideerimine – hoidla pindade nõuetekohane (vastavuses kehtivate Eesti Vabariigi õigusaktidega ja rahvusvaheliselt aktsepteeritud ohutusstandarditega ning lähtudes radioaktiivsete jäätmete käitlemise headest tavadest) saastusest puhastamine, tekkinud radioaktiivsete jäätmete transport, käitlemine ja ladustamine Paldiski objektis asuvas radioaktiivsete jäätmete vahelhoidlas.
5. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimiseks ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamiseks mõjude hindamiste ettevalmistamine ja läbiviimine.
6. Saastunud metallijäätmete sulatamise ettevalmistamine ja läbiviimine.
7. Keskkonna- ja kiirgusseire läbiviimine Paldiski objektis ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas. Vajadusel seiretulemustest lähtuvalt meetmekavade koostamine ja rakendamine.
8. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamine ja selleks valmisoleku tagamine.
9. Ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamine.

¹ – kiirgusseaduse paragrahv 32 lõige 14 kohustab kiirgustegevusloa omanikku leevendama hädaolukorra (seaduses nimetatud „avariikiirituse olukorra“) tagajärgi.

Ülalnimetatud tööde teostamiseks on AS-le A.L.A.R.A. 2022. a. riigieelarvest eraldatud sihtotstarbelist toetust 653 000 eurot, radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõju hindamiseks ja saastunud metallijäätmete sulatamiseks kasutatakse 1 125 203 eurot Euroopa Liidu struktuuritoetuste vahendeid ja 198 565 eurot SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetuse vahendeid ning Agentuuri poolne mitterahaline toetus ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamiseks on 245 674 eurot. Lisaks kasutatakse AS-i müügi- ja finantstulu vahendeid 54 300 eurot ja eelmiste perioodide jaotamata kasumi vahendeid 38 800 eurot.

2022. aasta investeeringuna on kavas kalibreerimiskeskuse ruumi rekonstrueerimisega jätkamine mahus 17 000 eurot ja Paldiski objekti väravahoone ventilatsioonisüsteemi rekonstrueerimine mahus 11 000 eurot.

Põhjendus riigi osaluse säilitamise vajaduse kohta:

- AS A.L.A.R.A. põhiülesandeks on kahe minevikupärandina riigi vastutusse antud spetsiifilise objekti – Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ning ohutustamine;
- radioaktiivsete jäätmete vastuvõtmine käitlemiseks ja vaheladustamiseks teistelt asutustelt ja ettevõtetelt, mis vastab rahvusvahelistele ja Euroopa Liidu radioaktiivsete jäätmete käitlemise ning vaheladustamise nõuetele. Ettevõtetulu teistelt ettevõtetelt radioaktiivsete jäätmete vastuvõtmise teenuse eest on kaduvväike võrreldes kulutustega, mis on vajalikud desaktiveerimise ja demontaažitööde teostamiseks Paldiski ja Tammiku objektidel.
- AS A.L.A.R.A. on ainuke tööstuses, tervishoiu- ja teadusasutustes tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks kiirgustegevusluba omav ettevõtte Eestis. AS omab ainsana piisavat oskusteavet omanikuta kiirgusallikate ohutustamisel.
- AS A.L.A.R.A. on keskvalitsusse kuuluv riigi osalusega äriühing riigieelarve seaduse tähenduses.

(allkirjastatud digitaalselt)

Jane Paju

(allkirjastatud digitaalselt)

Merilin-Siret Sahku

(allkirjastatud digitaalselt)

Riina Aasa